Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Cymunedau
Dyddiad y cyfarfod	19 Hydref 2023
Aelod/Swyddog Arweiniol	Y Cyng. Win-Mullen James - Aelod Arweiniol Datblygu Lleol a Chynllunio Y Cynghorydd Peter Scott - Cadeirydd – Grŵp Tasg a Gorffen Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr
Pennaeth Gwasanaeth	Emlyn Jones Pennaeth Cynllunio, Gwarchod y Cyhoedd a Gwasanaethau Cefn Gwlad
Awdur yr adroddiad	Kimberley Mason (Rheolwr Prosiect Corfforaethol)
Teitl	**Adolygiad o Asesiad Llety Teithwyr a Sipsiwn Sir Ddinbych (2023)** - adroddiad yn ôl i Graffu Cymunedau o'r Grŵp Tasg a Gorffen

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal a chyflwyno asesiad o anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr i Lywodraeth Cymru (LlC) bob 5 mlynedd. Cyflawnodd y Cyngor yr asesiad rhwng Awst a Hydref 2021, a chafodd ei gyflwyno i LlC ar 24 Rhagfyr 2021.

1.2. Yn dilyn cymeradwyaeth y Cabinet a chyflwyniad yr Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr blaenorol i LlC, roedd teulu gydag angen, a oedd wedi gwrthod cymryd rhan yn flaenorol, wedi cysylltu â'r Cyngor i ofyn am gael eu cynnwys.

1.3. Yn dilyn adroddiad i Friffio'r Cabinet ar 9 Ionawr 2023, sefydlwyd Grŵp Tasg a Gorffen er mwyn cefnogi'r gwaith ar yr asesiad newydd. Mae'r Grŵp Tasg a Gorffen bellach

wedi gorffen ei waith ac mae adroddiad terfynol gan y Grŵp wedi'i atodi fel Atodiad 1. Mae'r adroddiad hwn yn darparu casgliadau gwaith y Grŵp Tasg a Gorffen.

1.4. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cyflwyno drafft diwygiedig o'r Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr, wedi'i atodi fel Atodiad 2 i'w ail-gyflwyno i LlC yn dilyn cymeradwyaeth y Cabinet.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Pwrpas yr adroddiad hwn yw diweddaru'r Pwyllgor Craffu ar waith y Grŵp Tasg a Gorffen. Mae gwaith ar yr Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig bellach wedi'i gwblhau a bydd casgliadau'r Grŵp Tasg a Gorffen yn helpu i hysbysu ystyriaethau Craffu o'r Asesiad diwygiedig drafft.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1. Bod Craffu yn cefnogi casgliadau'r Grŵp Tasg a Gorffen fod methodoleg LlC wedi cael ei gymhwyso'n briodol i'r dadansoddiad o angen.

3.2. Bod Craffu yn cadarnhau cefnogaeth ar gyfer y dull cadarn a fabwysiadwyd i ddarparu Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr Sir Ddinbych a'i fod yn unol â chanllawiau LlC.

3.3. Bod Craffu yn argymell i'r Cabinet fod yr Asesiad diwygiedig drafft yn cael ei gymeradwyo i gael ei ail-gyflwyno i LlC.

3.4. Bod y Pwyllgor yn cadarnhau ei fod wedi darllen, deall ac ystyried yr Asesiad o Effaith ar Les, sydd wedi'i atodi fel Atodiad 3 fel rhan o'i ystyriaethau. Cafodd hyn ei gwblhau cyn cyflwyno'r asesiad cyntaf yn 2021 ac wedi'i adolygu yn 2023.

4. Manylion yr adroddiad

Cefndir

4.1. Mae Deddf Tai (Cymru) 2014 yn rhoi dyletswydd gyfreithiol ar Awdurdodau Lleol i asesu anghenion llety Sipsiwn a Theithwyr (Adran 101) ac yna diwallu'r anghenion hynny (Adran 103). Mae gofyniad cyfreithiol (Deddf Tai (Cymru) 2014) i gyflawni Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr bob 5 mlynedd o leiaf. Mae Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diweddaraf hefyd yn ofynnol ar gyfer y Cynllun Datblygu Lleol (CDLl) newydd. Y dyddiad cau i gyflwyno Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr i Lywodraeth Cymru oedd 24 Chwefror 2022, ond mae caniatâd i awdurdodau lleol gyflwyno Asesiad

o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig tan derbyn cymeradwyaeth LlC. O fis Medi 2023, nid oedd LlC wedi darparu unrhyw adborth i unrhyw awdurdod lleol yng Nghymru heb unrhyw ddynodiad clir o ran pryd fuasai hyn yn debygol o ddigwydd chwaith.

4.2. Mae LlC wedi cyhoeddi canllawiau statudol manwl '*Cyflawni Asesiadau o Lety Sipsiwn a Theithwyr*'[1] a bydd yn asesu'r Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr sydd wedi'i gwblhau yn erbyn y fethodoleg hon.

4.3. Cafodd dull rheoli prosiectau cadarn ei fabwysiadu drwy ailsefydliad Bwrdd Prosiect o dan arweiniad Aelod yn 2022, gyda'r Aelod Arweiniol yn gweithio gydag Uwch Swyddogion i gyfeirio'r gwaith i sicrhau ymgysylltiad Aelodau, agoredrwydd a thryloywder.

Grŵp Tasg a Gorffen

4.4. Diben y Grŵp oedd i sicrhau bod y camau a gymerwyd i ddarparu'r Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig yn cydymffurfio â methodoleg LlC a bod adborth blaenorol o ran cyfranogiad Aelodau a chymuned yn cael ei gymryd i ystyriaeth o fewn y ddogfen yn unol â gofynion Craffu.

4.5. Mae Grŵp Tasg a Gorffen wedi cwrdd tair gwaith ers Mawrth 2023. Maent wedi adolygu cynnydd ar yr asesiad a chanfyddiadau'r adroddiad o Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig drafft. Mae'r Aelod Arweiniol, y Cynghorydd Win Mullen-James hefyd wedi mynychu cyfarfodydd fel aelod o'r grŵp. Mae'r adroddiad llawn ynghlwm fel Atodiad 1 .

4.6. Cafodd canfyddiadau'r Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig drafft eu cyflwyno i'r Grŵp Tasg a Gorffen yn ei gyfarfod ar 21 Medi a chytunodd y grŵp eu bod yn fodlon fod methodoleg LlC wedi cael ei gymhwyso'n briodol i'r dadansoddiad o angen.

[1] https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2019-03/cynnal-asesiadau-o-anghenion-llety-sipsiwn-a-theithwyr.pdf

4.7. Defnyddiwyd ystod eang o ddulliau i godi ymwybyddiaeth o’r Asesiad ac i ymgysylltu â chymunedau Sipsi, Roma a Theithwyr yn unol â’r Cynllun Cyfathrebu ac Ymgysylltu â Budd-ddeiliaid, pan gyflawnwyd y gwaith dechreuol yn 2021.

4.8. Ar gyfer yr asesiad diwygiedig, cysylltodd yr ymgynghorwyr, Opinion Research Services (ORS), a gyflawnodd yr asesiad yn 2021 ar gyfer Sir Ddinbych, â’r teulu ychwanegol er mwyn eu cynnwys yn yr adroddiad, gan asesu eu hanghenion gan ddefnyddio’r holiadur arolwg a ddarparwyd o fewn methodoleg LlC. Cysylltodd ORS gyda’r teuluoedd presennol hefyd a gyfwelwyd yn 2021 er mwyn sicrhau nad oedd eu hamgylchiadau wedi newid a bod eu gwybodaeth yn cael ei ddiweddaru.

4.9. Mae gwaith ar yr Asesiad bellach wedi’i gwblhau ac mae Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig drafft wedi’i atodi yn Atodiad 2.

4.10. Casgliad Asesiad o Anghenion Llety Sipsiwn a Theithwyr diwygiedig drafft Sir Ddinbych oedd:

Yn seiliedig ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yn astudiaeth ORS, y ddarpariaeth llain ychwanegol amcangyfrifedig sydd ei angen ar gyfer Sipsiwn a Theithwyr yn Sir Ddinbych am 5 mlynedd gyntaf y cyfnod astudiaeth (2023/24 - 2028/29) yw ar gyfer **16 llain breswyl barhaol.**

Yn seiliedig ar yr angen erbyn 2033, diwedd cyfnod CDLl Newydd Sir Ddinbych, bydd angen **2 lain preswyl parhaol** pellach ar gyfer twf aelwyd yn y dyfodol.

Mae hyn yn rhoi cyfanswm angen ar gyfer y cyfnod cyfan ar draws Sir Ddinbych am **18 o leiniau preswyl parhaol sy’n gynnydd o 6 llain breswyl barhaol o’r Asesiad blaenorol a gwblhawyd yn 2021.**

I gadarnhau, mae 1 llain yn bodloni anghenion 1 aelwyd.

Nid oes tystiolaeth o’r angen am safle tramwy parhaol oherwydd niferoedd isel gwersylloedd diawdurdod, natur tymor byr y math yma o wersylloedd a'r ffaith nad oedd cyfweliadau gyda’r gymuned Sipsiwn a Theithwyr wedi dynodi’r angen am ddarpariaeth dramwy barhaol yn lleol.

4.11. Bydd trafodaethau yn y cyfarfod hwn yn cael ei adrodd i'r Cabinet ar 21 Tachwedd 2023 a'r bwriad yw ceisio cymeradwyaeth yn y cyfarfod i gyflwyno'r Asesiad diwygiedig drafft i LlC ar gyfer cymeradwyaeth.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

5.1. Bydd cwblhad yr Asesiad yn cyfrannu at Amcan Lles a Chydraddoldeb Sir Ddinbych: *Sir Ddinbych â thai o ansawdd sy'n bodloni anghenion pobl* trwy ganfod anghenion llety'r gymuned Sipsiwn a Theithwyr.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Cafodd yr ymgynghorwyr eu caffael ar y cyd â Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy er mwyn cyflawni'r Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr. Mae ymrwymiad Sir Ddinbych o £5,500 wedi'i ddiwallu o gyllideb CDLl. Bydd unrhyw gostau a ysgwyddir o'r gwaith ychwanegol yn cael ei ariannu trwy'r comisiwn gwreiddiol a chyllideb CDLl.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Cyflawnwyd Asesiad o'r Effaith ar Les ar gyfer y prosiect yn 2021 a'i adolygu yn 2023 ar gyfer y gwaith ychwanegol hwn, ac wedi'i atodi fel Atodiad 3 . Mae hyn yn golygu bod yr effaith cyffredinol yn gadarnhaol ac yn parhau felly.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1. Mae'r Grŵp Tasg a Gorffen wedi cwrdd tair gwaith ers ail-ymgynnull ym Mawrth 2023 ac roedd y trafodaethau yn llywio gwaith y rhaglen er mwyn i ORS gwblhau'r Asesiad diwygiedig.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1. Fel y nodir yn Adran 6 nid oes yna gostau uniongyrchol sy'n ymwneud â gwaith y Grŵp Tasg a Gorffen a chroesawir bod costau cychwynnol ymgynghorwyr wedi'i gymryd i ystyriaeth o fewn cyllidebau presennol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i’w lleihau?

10.1. Mae nifer o risgiau i’r prosiect wedi cael eu canfod a chawsant eu cynnwys yn yr asesiad risg achos busnes y prosiect llawn. Canfuwyd bod diffyg cefnogaeth wleidyddol yn risg sylweddol a arweiniodd at ymgysylltiad yr Aelod Arweiniol yn y prosiect o’r dechrau, yn ogystal ag ymgysylltiad yr Arweinydd yn ystod y gwaith a gwblhawyd yn 2021. Bydd sefydlu Grŵp Tasg a Gorffen ac adroddiadau i Graffu yn sicrhau mwy o gyfraniad gan Aelodau yn y prosiect o’r dechrau.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

Adran 101 - Deddf Tai (Cymru) 2014
Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000
Adran 7.4.1 ac Adran 7.4.2 (d) o Gyfansoddiad y Cyngor

Atodiadau

Atodiad 1 - Adroddiad Grŵp Tasg a Gorffen Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr Hydref 2023

GTAA - T & F Group report FINAL.pdf

Atodiad 2 - Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr Diwygiedig 2023 ar gyfer Sir Ddinbych

[insert link]

Atodiad 3 - Asesiad o’r Effaith ar Les Asesiad o Lety Sipsiwn a Theithwyr 2021 (adolygwyd yn 2023)

WBIA Assessment GTAA 2023 revision.p